

Aan:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Bits of Freedom
Prinseneiland 97hs
1013 LN Amsterdam

Nadia Benaissa
+31 6 55 16 46 33
nadia@bitsoffreedom.nl

bitsoffreedom.nl
IBAN: NL73 TRIO 0391 1073 80
KVK: 34 12 12 86, Amsterdam

Geachte heer/mevrouw,

Graag biedt Bits of Freedom u via deze brief overwegingen aan die u kunt betrekken in de Nederlandse reactie op het wetsvoorstel Artificial Intelligence Act van de Europese Commissie.

We onderschrijven het standpunt van de Europese Commissie dat de mens centraal moet staan bij het gebruik van kunstmatige intelligentie. Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat technologie wordt ingezet op een veilige manier die voldoet aan de wet en dat fundamentele rechten geborgd worden. Om dit standpunt voldoende tot uitdrukking te brengen in de wettekst, zien we nog veel ruimte tot verbetering.

Verboden toepassingen: In sommige gevallen kunnen risico's voor mens en maatschappij dermate groot zijn dat mogelijke voordelen niet opwegen tegen de nadelen. In die gevallen is het hoogste beschermingsniveau vereist en dienen dergelijke toepassingen van kunstmatige intelligentie verboden te worden. We delen dat uitgangspunt met de Europese Commissie.

De genoemde verboden in artikel 5 van het wetsvoorstel zijn echter geen daadwerkelijke verboden, gezien de beperkte formulering en het brede scala aan uitzonderingen. Bits of Freedom gelooft dat manipulatie, het winstgevend maken van kwetsbaarheden, *social scoring* van gedrag van burgers en biometrische surveillance in de openbare ruimte verboden moet worden zonder mitsen of maren. We lichten deze punten graag toe.

De wettekst voorziet in een verbod op manipulatie en het winstgevend maken van kwetsbaarheden die verband houden met iemands leeftijd, lichamelijke of fysieke beperking, enkel indien er sprake is van (een grote kans op) schade. Deze formulering is zeer problematisch nu daarmee gesuggereerd wordt dat manipulatie en het misbruik maken van kwetsbaarheden niet op zichzelf schadelijk zijn en een ernstige inbreuk maken op

fundamentele rechten. Daarnaast wordt hiermee een onredelijke en onrealistische bewijslast gelegd bij mensen met een informatieachterstand en een mogelijke kwetsbaarheid.

Ook het bijhouden en analyseren van het gedrag van mensen om daar door middel van een *social score* conclusies en gevolgen aan te verbinden, past niet binnen een open en vrije samenleving. Burgers moeten zich vrijelijk kunnen bewegen en ontplooien, zonder de angst te hebben dat afwijkend gedrag van een, door de overheid of bedrijf gestelde norm, bepalend is voor de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van hun persoon.

We zijn blij dat de Europese Commissie uitdrukkelijk erkent dat biometrische surveillancesystemen een dermate grote inbreuk kunnen maken op de rechten en vrijheden van burgers dat een verbod noodzakelijk is. Helaas biedt ook hier het huidige voorstel niet de noodzakelijke bescherming. Ten eerste beperkt het verbod zich tot biometrische *identificatie*, en laat het daarmee vele soorten biometrische surveillance buiten beschouwing die wel zeker kunnen leiden tot inbreuken. Ten tweede beperkt het verbod zich tot systemen die “realtime” zijn. Echter, het onderscheid tussen “realtime” en niet-realtime kan alles zijn van een maand tot een milliseconde. Deze beperking is dus niet houdbaar. Ten derde beperkt het verbod zich tot de inzet van dergelijke systemen voor handhavings- en opsporingsdoeleinden, terwijl we zien dat er ook in bijvoorbeeld het commerciële domein grootschalig inbreuk wordt gemaakt door de inzet van deze systemen. Deze wetgeving biedt een uitgelezen kans om de bescherming die de AVG biedt te verstevigen, maar die kans wordt momenteel niet benut. Tot slot beperkt het verbod zich tot situaties waarin de gebruiker van het systeem geen voorafgaande kennis heeft over de aanwezigheid van de te identificeren persoon. Deze onnauwkeurige bewoording is aan veel interpretatie onderhevig en brengt daarmee een groot risico op ondermijning van het verbod met zich mee. Ook geldt hier dat het brede scala aan uitzonderingen het verbod tandenloos maakt.

Hoog risico: De Europese Commissie richt zich voornamelijk op kunstmatige intelligentie met een hoog risico, waarbij voor deze toepassingen een verhoogd niveau van bescherming wordt vereist. We onderkennen dat uitgangspunt. Maar door de volledige focus te leggen op toepassingen die naar verwachting een hoog risico zullen hebben, ontstaat het risico dat er blinde vlekken ontstaan. Zo kunnen er toepassingen zijn die nu buiten de definitie van een hoog risico vallen, maar in de praktijk wel degelijk een grote impact kunnen hebben. Bovendien bevatten toepassingen die als laag of midden geclassificeerd worden, ook nog steeds risico's die beperkt of uitgesloten zouden moeten worden. Dit wetsvoorstel negeert beide problemen en is daarmee onvolledig.

Om een voldoende mate van bescherming te bieden is het dan ook noodzakelijk dat het wetsvoorstel wordt uitgebreid met maatregelen die getroffen dienen te worden als het risico van een toepassing niet als hoog geclassificeerd wordt.

Transparantie: Op grond van artikel 13 dienen gebruikers van kunstmatige intelligentie-systemen de uitkomsten van het systeem effectief te kunnen interpreteren. Echter, willen we dat private en publieke organisaties beslissingen die door of met behulp van kunstmatige

intelligentie zijn genomen ten alle tijden kunnen verantwoorden, dan is er meer nodig dan “interpreteren”. De wet zou moeten afdwingen dat gebruikers van kunstmatige intelligentie-systemen de uitkomsten van deze systemen kunnen controleren op juistheid en rechtmatigheid.

Het wetsvoorstel biedt burgers die aan kunstmatige intelligentie-systemen onderworpen worden te weinig rechten. Zo zouden zij in het geheel geen inzicht gegeven hoeven te worden in de werking van het systeem. Ook voorziet het voorstel niet in het recht voor burgers om deze uitkomsten – die grote impact kunnen hebben op hun leven – te kunnen controleren op juistheid of rechtmatigheid. Het wetsvoorstel stelt wel dat mensen in sommige gevallen mogen weten dat ze te maken hebben met kunstmatige intelligentie, maar zelfs dit lage beschermingsniveau is voorzien van omvangrijke uitzonderingen, zoals geformuleerd in artikel 52 van het voorstel.

Het beschermingsniveau dat hiermee geboden wordt is extreem laag en sluit niet aan bij het huidige recht om bijvoorbeeld publiekrechtelijk handelen te controleren. Het is daarom noodzakelijk dat het beschermingsniveau omhoog getild wordt met waarborgen en controlemogelijkheden die toereikend zijn. Als dat niet kan, dienen toepassingen van kunstmatige intelligentie niet gebruikt te worden bij (een deel van de) besluitvorming die impact heeft op het leven van burgers.

De Europese Commissie zegt veel belang te hechten aan de bescherming van fundamentele rechten. Er zal echter nog veel werk verzet moeten worden om in de wettekst tot voldoende waarborgen te komen die recht doen aan het mensenrechtelijk kader en de impact en risico's die gepaard gaan met het gebruik van kunstmatige intelligentie. Wij vertrouwen er op dat uw ministerie aandringt op een passend beschermingsniveau en onze overwegingen daarin meeneemt. Indien gewenst, lichten we deze graag toe in een gesprek.

Met vriendelijke groet,

Namens Bits of Freedom,

Nadia Benaissa
Lotte Houwing